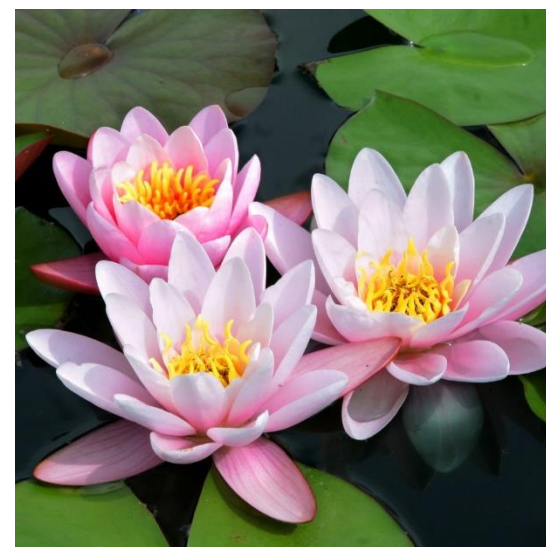

2018. június

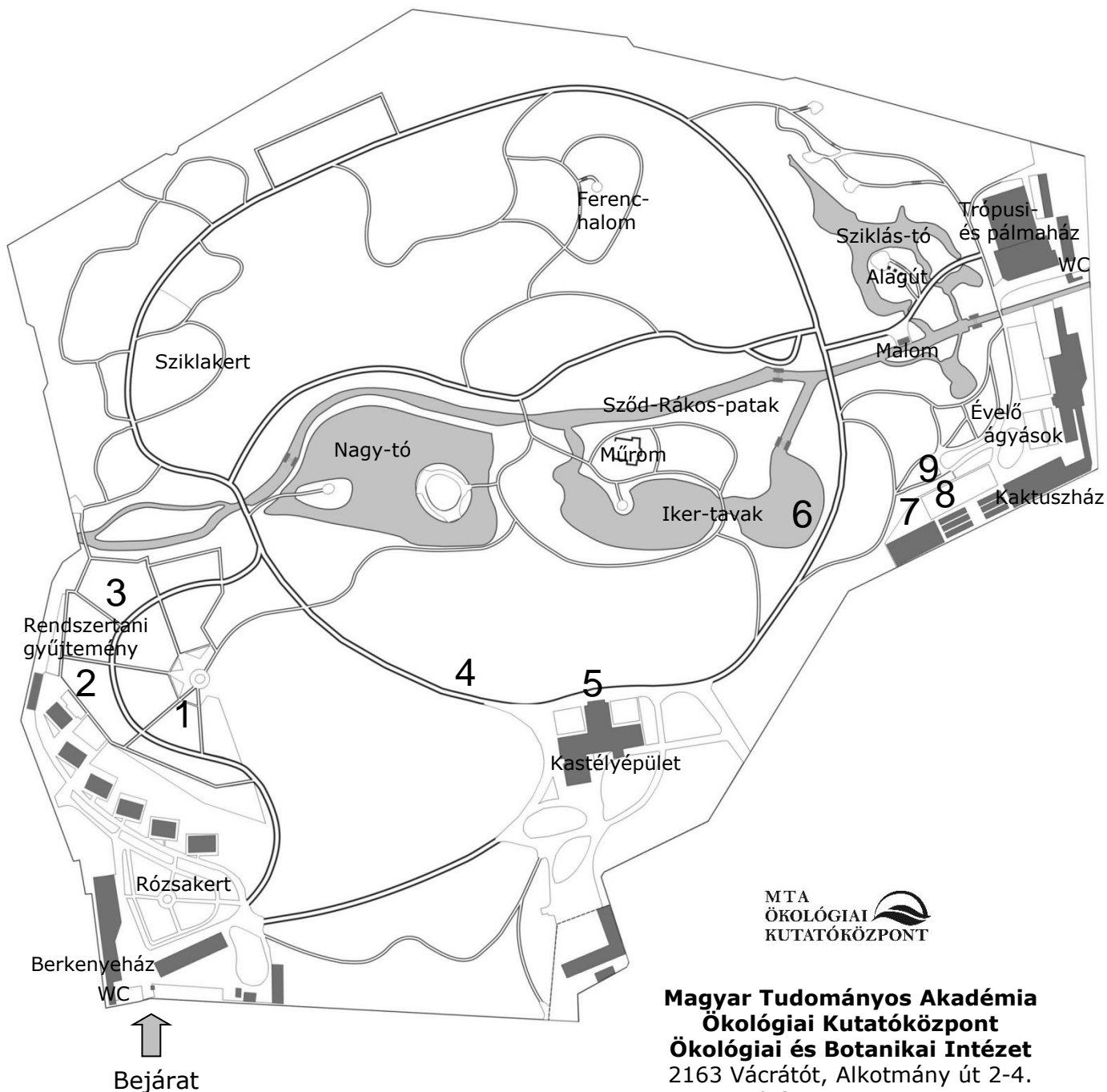
A hónap érdekességei

Nemzeti Botanikus Kert Vácrátót

Tündérrózsa (Nymphaea)

**Térképes útmutatónk abban segít,
hogy az aktuálisan virágzó fajok,
vagy más időszakú látnivalók közül
néhányat könnyedén megtaláljon
Kertünkben.**

MTA
ÖKOLÓGIAI
KUTATÓKÖZPONT

**Magyar Tudományos Akadémia
Ökológiai Kutatóközpont
Ökológiai és Botanikai Intézet**
2163 Vácrátót, Alkotmány út 2-4.
Telefon.: 28-360-122
E-mail: botanikus kert@okologia.mta.hu
www.botanikus kert.hu
www.okologia.mta.hu

Üdvözljük hazánk leggazdagabb, mintegy 12 000 növényfajt és fajtát számláló élőnövény-gyűjteményében, a Magyar Tudományos Akadémia Nemzeti Botanikus Kertjében. Törzsvendégeink jól tudják, hogy tűzzön kegyetlenül a nap, fújjon a jeges szél, a 27 hektáron elhelyezkedő, elbűvölő hangulatú tájképi kertbe ágyazódó tudományos gyűjtemény évszakról évszakra mindig kínál valami érdekességet a növényvilág végtelen sokféleségéből. Havonta megjelenő térképes ajánlatunkkal néhány időszerű látnivalóra szeretnénk felhívni növényyszerető látogatóink figyelmét.

Szent Iván hava.

Idén a kora tavaszi csapadéka jövő nagy meleg, a korai nyár miatt a növények nagy része korábban nyílik a megszokottnál, és különösen gazdag virágzással örvendeztet meg kertünk. A virágok nagy tömegben nyílnak, ám a meleg napsugárzás hatására gyorsan el is hervadnak, így napról-napra, hétről hétre más-más növényekben gyönyörködhetünk.

1. A rendszertani gyűjtemény dombján helyet kapó boglárkafélék (*Ranunculaceae*) egyik ágyásában júniusban az iszalagok társaságában a másfél méteres magasságot is elérő **sárga borkóró** (*Thalictrum flavum*) nyílik. Délnyugat-Európában és Észak-Afrikában őshonos alfaja (*ssp. glaucum*). Ott mocsárréteken, patakpartokon él. Szára és 2-3-szor szárnyasan összetett levelei kékesszürkék. Apró, négy krémszínű takarólevelű virágaiból messzire kiállnak feltűnő, hosszú sárga porzói.

2. Nyár elején nyílik a **kerti ruta** (*Ruta graveolens*) is. Alacsony, átható szagú cserje, mirigyektől pontozott hajtásokkal. Apró, hamvas, aromás illatú levélkéi, melyről a francia kártya treff színét mintázták, szárnyasan összetettek. Forrázatukból szemborogatást készítenek, teájuk görcsoldó, mely a magas vérnyomás, epilepszia, bélgyörcs népi gyógykészítménye volt, de csak keverékekben használták, mert önmagában mérgező. Levélkivonata rovarölő, sebfertőtlenítő hatású, az ókor óta használják reumás fájdalmak, rovarcsípések kezelésére és féregajtásra. Abortív hatása miatt várandós anyák kerültek fogyasztását.

3. A fészkesek (*Compositae*) ágyásaiban messzire sárgállanak a menyecskeszem nemzetség (*Coreopsis*) bokrai. Legismertebb közülük a **nagyfészku menyecskeszem** vagy szépecske (*Coreopsis grandiflora*), melynek merev, egyenesen felálló szárán most nyílnak feltűnő, mutatós „virágai”, vagyis a fészkesvirágzatai. Átellenes állású levelei 10 cm hosszúak, az alsó lándzsás, kanál alakú levelek épek vagy egyenetlenül hasadtak, a felső levelek 3-5 részre osztottak.

Fészkesvirágzatának vacsa lapos, a virágzati kocsány 15 cm hosszú. Sárga, nyelvcsipetű virágainak („szirmainak”) csúcsa 3 karéjú, a középen ülő sárga csöves virágainak csúcsa narancssárga árnyalatú. Kaszattermése görbült, szárnyas élű. Közép- és Délkelet-USA-ban őshonos növény. Kerkultúrában sok szép, a sárga minden árnyalatában tündöklő, szimpla és telt virágzatú fajtáit nemesítették ki és szívesen ültetik évelőágyásokba, nyári szegélyágyakba.

4. A kastély felé, a Nagyrét szélén az **illatos málna** (*Rubus odoratus*) terebélyes bokra nyílik. Észak-Amerika keleti részén, üde erdőben, szegélytársulásokban honos lombhullató, könnyen sarjadzó cserje. Nagy, 3-5-éves tenyeresen karéjos levelei között egész nyáron át nyílnak mirigyes csészéjű, szép, sötét mályvarózsaszínű virágai, majd a belőlük kifejlődő, nem túl lédús, száraz termeshúsú, apró csonthéjas termései, melyek lapos csésze alakú csoportos termést, ún. szedertermést alkotnak, s éréskor együtt maradva válnak le a vacokkúpról.

5. A rózsza (*Rosa*) feltűnő szépségű s emellett változékony és hibridizációra hajlamos nemzetség. Több, főképp kelet-ázsiai fajtát vonták be sok száz évvel ezelőtt a nemesítésbe, melynek eredményeképpen ma már a több mint tízezer fajtát tartanak számon. Dendrológiai gyűjteményünkben, a nagy becsben tartott vadrózsza fajok mellett, számtalan nemesített rózsafajtát nevelünk. A rózsanemesítés jó szemet és pontos kezét, nagy gondosságot, időt és pénzt igénylő feladat. A Rózsakertben és a középső üvegház előtti szalagágyban a németországi vezető rózsanemesítő- és termesztő cég (W. Kordes' Söhne) díjnyertes *park-, talajtakaró- és tearózsái* nyílnak. A **Kordes rózsák** nemcsak szépségük miatt figyelemreméltóak, hanem betegségekkel szembeni ellenálló képességük miatt is. A kastély teraszánál Márk Gergely futórózsái nyílnak. Baloldalon elől az égő tűzpiros **'Futótűz'**, mögötte a nagy sötét rózsaszín, illatos telt virágú **'Torockó'**, hátul az **'Október 23 emlékére'** nyílik. Jobb oldalon elől a karmazsinpiros **'Sarolta'**, mögötte a világos rózsaszín, illatos futórózsza a **'Szent Erzsébet emlékére'**, hátul pedig a krémsárga-rózsás **'Mami'** virít.

6. Az Iker-tavak vizén pompás **tündérrózsák** (*Nymphaea*) ringatóznak. Álló-, és lassú folyóvizek iszapjában gyökerező, lombhullató, évelő vizinövények. A vízfenéken vízszintesen kúszó, aljzaton gyökerező rizómájukból hosszú levélgyepek erednek, melyek a vízszintre emelik a nagy kerekded bőrnemű, úszó leveleket. Nyáron nyíló ragyogó, élénk színű, kehely alakú illatos virágaikat nagyszámú, feltűnő szíromlevél és a sok porzó jellemzi. A XIX. század utolsó, s a XX. század első évtizedeiben

Európában és az USA-ban számtalan fagyűrő tündérrózsafajtát nemesítettek, melyek a nagyobb, de nem túl mély (max. 1 méter), napsütötte kerti tavak csodálatos nyári díszé lehetnek. Nagy leveleinek árnyékával megakadályozhatja az algásodást.

7. Az évelőgyűjteményünk egy része az öntözőhálózat átépítése miatt csak korlátozottan látogatható. Elnézésüket kérjük a kellemetlenségeikért! A gyűjteményből olyan évelő növényekre hívjuk fel figyelmüket, melyek inkább levelükkel díszítenek, mint virágjukkal. Ilyenek az egyre divatosabb **korallcsengő** (*Heuchera*) fajták, melyek a legkülönbözőbb színekben és színekombinációkban pompáznak a szaporító telep melletti ágyásokban. Az Észak-Amerikában őshonos korallcsengő vagy tűzeső nemzetség 55 fajt foglal magába. Örökzöld, vagy félig örökzöld levelű évelők, melyek változatos élőhelyeken élnek, lombos erdők aljnövényzetében, prérin és sziklás havasi lejtőkön. A kertekben általában hibrid fajtáik fordulnak elő. A hibridekről sok esetben nem tudni mely szülőfajoktól származnak, pedig a napfény tűrésük szempontjából ez fontos ismeret.

8. Az **árnyékliliumok** (*Hosta*) is elsősorban levelükkel díszítenek. Hatalmas a levelek szín-, méret- és formagazdagsága. A harang alakú, laza fürtben elhelyezkedő virágok színe lehet fehér, halványkék, levendula, ibolyakék, vagy lila, esetleg csíkos és cirmos. A kifejtett hoszták mérete is igen változatos, a tenyérynyi törpéktől az egy-két méter átmérőjű óriásokig terjed, mely a kertépítészetben számtalan felhasználási módot tesz lehetővé. Őshazájuk Japán, Korea és Kína. Ott közel háromszáz éve ültetik őket, de csak az utóbbi évtizedekben kerültek igazán előtérbe. A nemesítők keze alatt óriási változáson mentek keresztül, és számtalan, szebbnél szebb új fajta és változat keletkezett. Nyugat-Európában és Amerikában az egyik legnépszerűbb és legkeresettebb növénycsoport, csupán az angliai kereskedelmi forgalomban levő fajok és fajták száma közel 800!

9. A főút mentén, az árnyéki évelő növények között most bont virágot gyűjteményünk ritkasága, az Északkelet-Kínából származó **sisakvirág-levelű hamuvirág** (*Syneilesis aconitifolia*), mely szintén nem hosszú száron fejlődő, jelentéktelen, sugárvirág nélküli, rózsaszínes fészkesvirágzataival tűnik fel, hanem különleges szépségű, nagy, szeldelt leveleivel.

